

1

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Nuo Redakcijos.

Leidus valdžiai lietuviškąją spaudą, daugelis davė save suvadžiot naujoms viltims ir svajojimams, nukreipė akis į šiaurę ir laukia pasirodant šviesai iš po dvigalvio arelio pasparnės. Tarpe tų svajotojų yra ne vienas ir mūsų skaitytojų ir sandarbininkų. Bet mes neabejojame, kad tas jų viltis neužilgo išbląškys šaltas šiaurės vėjas: jie pamatys, kad leistoji spauda tai ne ta spauda, kurią mes naudojomes iškišiol per 20 su viršum metų, kad leistoji spauda tai ne laisva spauda, bet cenzūros pančiais surakytą, į „kazionus“ rąbus apvilktą, pavesta globai valdžios tarnu — činovnikų, mūsų skriaudikų, atsiųstų Lietuvon mus valdyti, platinti maskolystę, pravoslaviją, melą, tamsybę Mes neabejojame, kad leistoji spauda nepakakis tų, kurie yra susipažinę su laisvąja spauda, kurie yra matę tikrąją šviesą, paeinančią iš tyro nesuteršto šaltinio teisybės, laisvės ir tėvynės meilės . . .

Bet ar ilgai reikės laukti tų suviliotų tėvynės sūnų, ar da ilgai jų akis neatsidarys ir neparodys jiems tikrojo šviesos šaltinio? Mes malonėtume, kad ta valanda kogleičiausiai ateitų, kad išnyktų abejojimai ir senieji Lietuvos kareiviai vėl stotų į savo vietas ir drauge su mumis kovotų toliau už laisvę spaudos, laisvę susirinkimų, laisvę draugysčių, laisvę mokymo, laisvę sprendimo apie mūsų reikalus, laisvę įkunijimo to, kas daugumo pripažinta už naudingą ir reikalingą.

Ūkininkai, samdininkai ir valdžia.

Kaip pagerinti Lietuvos ūkininkų ir samdininkų (bernų) padėjimą, tai yra vienas iš svarbiausių mūsų klausimų. Nekečindami šiuo žygiu pilninteliai tą klausimą išrišti, mes užsiganėsime kai-kuriais paakimimais dėlei prisistatę mums rašteliu „Dėlei stokos darbininkų“.*)

Visi šiandien žinome, jog mūsų ūkininkų padėjimas smarkiai eina blogyn. Naujai priaugusioms šeimynoms šiandien pasidarė jau ankšta ant tėvų paliktos žemės, kuri dažniausiai būna skirstoma vis į mažesnes dalis. Kas kart atsiranda daugiau ūkininkų, kurie teturi vos kokias 5 arba 3 arba net vieną dešimtiną arba pagaliaus tik menką bakaželę su daržo šmoteliu. Tokie ūkininkai nebegali jau išmisti ant savo žemės ir priversti yra, kaip ir kiti samdininkai, jieskoti pašalinio uždarbio. Ūkininkai virsta paprastais darbininkais — tai nuolatinis mūsų gyvenimo apsiireikimas.

Greta šio apsiireikimo užmatoma ir nauja srovė: stipresnieji iš ūkininkų jiesko kur nors pripirkti daugiau žemės, o neišgavę valdžios daleidimo pirkimui, prisamdo tos žemės ar tai nuo nusilpnėjusio savo kaimyno, ar tai nuo prasiskolinusio dvarponio. Tokie ūkininkai jau nebeistengia patis savo laukų apdirbti ir priversti yra samdytis darbininkus, kurie gal patis da neseniai buvo ūkininkais.

Kaip miestų darbdavėjai, taip lygiai ir šie ūkininkai norėtų nusisamdyti darbininkus pigiausiai ir daugiausiai iš jų darbo pasipelnyti. Patis gi darbininkai atpenč norėtų daugiausiai apturėti algos ir mažiausiai prie darbų pas ūkininką savo sveikatos (spėkos) padėti. Tokiu būdu tarp ūkininko ir samdininko atsiranda reikalų priešgynybė, tas šaltinis visų tarp jų nesutikimų.

Ne gana to. Į tarpą ūkininkų ir samdininkų gyvenimo išispraudžia naujas svečias, kursai ne vienaip su jais apseina. Tuo svečiu yra miestų reikalavimai ir ne tik mūsų miestų, bet visos pasaulės. Miestai reikalauja nuo kaimų ne tik grūdų, bet ir spėkų, kurios tuos grūdus padaro, arba tų pačių darbininkų, kuriuos prisitraukia daugiau jiems, negu kaimiečiai, mokedami.

*) p. — ng — gavo tą raštelį nuo mūsų. Red.

Tokiū būdu tarp kaimų ir miestų pasidaro varžytinės dėlei kiekvienam reikalingų darbininkų, kurie ir eina ten, kamė jiems geriaus.

Toksai keliavimas darbininkų iš Lietuvos ypač pasidarė žymiu paskutiniuose laikuose. Prie šio paprastino iškeliavimo šimet prisidėjo nauja pašalinė priežastis, tai baimė, kad valdžia nepaimtų juos į karę.

Teip esant dalykams, ūkininkai pradeda aimanuoti, ką bedarysią be darbininkų, pradeda manyti apie tai, ką reikia daryti, kad suturėti žmonių emigraciją (išeivystę) į miestus arba Amerikon, Anglijon ir kitur. P. Laukinis minėtame savo raštelyje paliečia tuos klausimus ir pirmiausiai apkaltina pačius ūkininkus. Ans rašo:

„Ūkininkas toli pasiliko nuo miesto darbdavėjų, bet poniškoj puikybėj ilgai turis su visais ponais ir veizdi šiandien į samdininkus, kaipo į vergus arba baudžiauninkus. Samdininkams atsibodo teip vergaut, nuo ūkininko riejamiems ir niekinamiems per dienų dienas liudet, ir jie pradėjo eit į miestus ar į pabirkas, o susitaisę kelionei pinigų, pradėjo važiuot Amerikon arba į kitas viespatyastes. Ūkininkai vis lankia, kuomet daugiau jaunūmenės priaugs, manydami, tuomet galėsia pigiai gaut darbininkus, o belaukdami visaip samdininkus spaudžia, kunigų pakurstomi vargina juos pasnikais, nemigoms, gina net mažiausius jų pasilinksminimus, susirinkimus ir tt. ...

Tiesa, apverktinas visų lietuvių padėjimas, bet vis gi samdininkai velka sunkesnį jungą, negu ūkininkai. Apleidžiantieji savo tėvynę nėra juk iš kiaulių gimimo: ir jie, turi jausmus, ir jiems maloni prigimtoji žemė, ir jie tą žemę laistė prakaitu, o kur jiems buvo dėties, neturint nė trijų žėnės dešimtinų. Nenorėdami būt prie ūkininko kokiais ten pastumdėliais ir apverkę savo tėvynę keliauja jie svetur žmoniškų tiesų ir gyvenimo įieškot. . . Mūsų žmonės myl žemdarbystę, myl savo bočių prabočių kraują atpirktą ir senelių prakaitu sudrėkintą žemę. Turėdami želės nors kelias dešimtinas, retai kas važiuoja svetur, o jeigu ir išvažiuoja, tai už keleto metų vėl sugrįžta. Daugiausiai į kitas šalis keliauja bežemiai, kurie tankiausiai ir nebegrįžta. Užtatai ūkininkams reiktų nuosekliai rūpinties apie suturėjimą tų bežemių nuo išeivystės“ ...

Kaip gi ūkininkai privalo apie tai rūpinties? P. Laukinis rašo:

„Aš patarčiau ūkininkams mest šalin seną ponišką puikybę, o pažiūrėt į samdininkus kitokiom akim: juk ūkininkai teip-pat darbininkai, o ne ponai, užtai ir dvasia tegul bus darbininkiška.*) Abudu privalo rukuoties apie ūkės pagerinimą ir iš to abudu naudoties; kartais samdininkas

*) Pabruožimas visur mūsų padarytas.

ka nors gerai išrokuoja, bet ūkininkas jo neklauso, sakydams: „ką tu žinai, berno šmots! aš gaspadorius, o ne tu! tu manęs turi klausyt! tu rokuoji, kaip tau geriau“ ir kalbėkies tu su juo. Kartais daug darbo priideda vien tik dėlėi tokio ūkininkų kvailumo, o ir nemažai jiems patiema pragaisties. Norėdami suturėt išėivystę, o padaugint darbininkų skaitliu Lietuvoje, ūkininkai pirmiausiai tur atmet tą raguotąją dvasią, kuri jiems nė kapeikos neprekiuoja, o samdininkui tuomet bus daug linksmiaus ir ant laukų tikriau ir nuo širdies dirbs. Štai vienas pažeminimo paveikslėlis iš ūkininkų darbų ir apsėjimų su samdininkais. Parėjo lauke arš vai-kinas; įėjęs į grėčią, rado savo šeimininkus už stalo bevaišinant alumi, sviestu ir sūriu kokį ten dėdę; vaikinai tarsi nusigandę paklausė: „gaspador, ką šiandien duosme arkliams?“ Už stalo sėdėjo šeimininkė, nutukusi, atsipenėjusi, kaip klebonas, ir vaikina pamačiusi, sako vyrui: „duok Kaziui alaus“. Šeimininkas paėmęs nuo stalo prinešė vieną stiklinę; vaikinai išgėręs šeimininkui ir šeimininkei padėkavojo ir išėjo arklių šert. Sugrįžęs, rado barščių įpilta ir pavalgęs skyrium ant mažo staliuko, prie durų, išėjo užsniust, iki arklių paės. Tokio apsėjimo paveikslėlių galima kiek norint ūkininkų gyvenime surasti. Štai pas vieną ūkininką gaspadorius ant vieno stalo galo valgo kepaliukus (virtinius), o jo vaikesas ant antro galo rukščius barščius. Kur gi tokie vaikinai nevažiuos Amerikon ar Vokietijon, kad čionai jie marinami ant dvasios ir kūno. Laikas jau būtų ūkininkams atmeti ir tokius protavimus, kaip šit tokie: „mės jums alga mokame ir duoną duodame, kur jūs dėtumėties, kad ne mės? Mės už jus vyresni; mūsų neklaišydami, Dievą rūstinate ir tt.“

Paduodams savo patarimus apie padoresnį su samdiniukais apsėjimą ir patsai p. Laukinis netiki, jog samdininkai nustos į kitas šalis važiaavę. „Žinoma, sako, važiuos, bet vis gi ne tiek daug“. Geresnis kaip samdininkų, taip ir ūkininkų gyvenimas, jo nuomone, galimas tik atsiradus tarp jų meilei ir sutikimui ir pranykus caro valdžiai ir jos surėdimui. Ans rašo:

„Nesulauksime gerovės nė ūkininkai, nė samdininkai kolei besiriedami viens kitą kankisime, vienas kitam vargų priežastis išmėtinėsime, koliai busime viens kito priešais. Nesulauksime laimingų dienų, kolei gyvėsime tamsybėje, viens kitą skriausime ir, gyvendami puikybėje, nesusi-eisime į vienybę, kolei nepažisime tikrojo mūsų vargų šaltenio, tikrojo mūsų priešo caro valdžios ir jos viso surėdymo“.

Toliaus p. Laukinis jau be baimės piešia aukso gadynę, kurią turės išvysti Lietuva, rašydams:

„Kada mės atmesime savitarpinius barnius, kada visi darbininkai susi-prasime ir nežiurėdami, ar ūkininkais ar samdininkais esame, paduosime vienas kitam meilingai ranką, kada busime visi lygūs vienokioj dvasioj, kada skaitydami laikraščius ir knygas įgysime sveiką protą ir sugriausime dabartinę svieto tvarką, kada grius carų sostai — tada tiktai

ūkininkai ir samdininkai būsime laimingi, tik tada pasibaigs visi mūsų vargai, visi būsime lygūs, visi turtingi, išnyks vagystos ir visokios skriaudos, visi būsime sotūs, linksmi, meilūs ir pilni šventų dorybių.“

Teateina greičiaus ta išsvajota p. Laukinio ateitis, bet kokių kelių ji gali greičiaus ateiti. Ar galima reikalauti nuo ūkininko, idant jis kitokiom akim žiūrėtų į darbininką ir net da pasiimtų darbinikiška dvasia? Męs aukščiau jau nurodėme, jog ūkininkų ir samdininkų reikalai ne tik ne vienodūs, bet vieni kitiems prieštarauja. Kas ūkininkui sveika, tas samdininkui nesveika ir adverniai. Tiesa, ūkininkas dažnai yra menku ponu, nes veikia gali patapti prastu darbininku, bet kolei ans užlaiko pas save samdininką, jis yra lygiai tokiu pat ponu, kaip ir kiekvienas kitsai ponas, kursai tur dešimtį arba šimtą darbininkų ir da biauresniu ponu, nes visa jo taip negeistina p. Laukiniui „puikybė“ teisšilieja tik ant to paties vieno darbininko. Prikalbinėti ūkininką, idant jis su darbininku padoriai apseitų, jo neskriaustų, mūsų nuomone, gali atnešti mažiau vaisiaus, negu prikalbinėjant girtuoklį, idant jis paliautų gėrės... Jau toksai ūkininko padėjimas, kad jis be tos „puikybės“ apseiti negali, ir jeigu šiandien tūlas iš ūkininkų pradeda manyti apie padoresnį su samdininku apsėjimą, tai tik dėlei to, kad, pasididinus darbininkų išėivystei, patįs samdininkai pabrango arba dėlei to, jog ūkininkas supranta dėlei savęs didesnę naudą, jeigu darbininkas, kaip sako p. Laukinis, „nuo širdies“ dirba. Patsai „puikybės“ būdas gali mainyties, bet pati „puikybė“ nepranyks, kolei bus ir ūkininkas ir samdininkas.

Bet jeigu patįs patarimai ūkininkams geriau apseiti su darbininkais nieko negiluoja, jeigu jie negali sulaikyti žmonių nuo išėivystės, tai kuo-gi galima suturėti tuos žmones savo tėvynėj ir plačiaus tariant, kuo galima pagérinti jų padėjimą. Ant to klausimo tegalimas tik vienas atsakymas: reikia tiems žmonėms suteikti žemę. Patsai p. Laukinis sako, jog dažniausiai keliauja tie, kurie neturi nė 3 dešimtinų. Tos žemės nereikia jieškot kur svetur, jos yra užtektinai ir pačioj Lietuvoj, žemė, kurios ne kieno kito, kaip tik tų pačių „ūkininkų ir darbininkų bočių kraujų yra atpirkta ir prakaitu aplaistyta.“ Ta žemė ir privalo ne svetimiems, o tik jiems patiems patekti.

Kokiuo gi būdu galima suteikti žmonėms tą žemę? Tą būdą jau pati valdžia mums yra parodžius, išpirkdama nuo dvarponių

dvarus ir išdalinėdama juos dalimis maskoliškoms šeimynoms. Reikia tik, idant valdžia išpirktų daugiau tų dvarų ir juos išdalytų ne maskoliams, bet mūsų žmonėms, žodžiu reikalingas antras platesnis žemės padalinimas, ne toks koksai buvo daromas, paliuosojant žmones nuo baudžiavos. Prie tokio padalinimo turėtų gauti žemės ne tik tie skurstantieji šiandien ūkininkai, kurie teturi vos po kelias dešimtinas, bet ir patys darbininkai, kurie šiandien tebesidarbuoja prie tukės.

Toksai platesnis žemės padalinimas gali įvykti Lietuvoje tik tuomet, kuomet viso krašto valdymas pateks į pačių žmonių rankas, kuomet vietoj maskoliškos valdžios apie mūsų krašto reikalus spręs pačių žmonių parinkti Lietuvos atstovai, kuomet gyvuos liuosa, nepriklausama kitoms viešpatystėms, visūmenišku ir slaptu balsavimu rėdoma Lietuva. Maskolių valdžia, užstodama dvarponius ir kitus visūmenės tvirtesnius gaivalus, per daug jau aiškiai parodė savo siekimus, idant ant jos mes galėtume pasitikėti, o veizdama Lietuvoj maskolių nausėdijas tiesog laukia nuo mūsų žmonių pasikėsinimo.

Tokiu būdu mes pilnai sutinkame su p. Laukinio troškimu, idant maskolių valdžia žūtų, ir tik nurodome, ant ko p. Laukinis nenurodė, dėlėi ko tos valdžios prašalinimas yra būtinais mums reikalingas. Neprašalinę tos valdžios, mes negalime svajoti apie tikrą ir šiek-tiek pilningą kaip ūkininkų, taip ir samdininkų gyvenimo pagerinimą. Kaip ūkininkai, taip ir samdininkai, taip sakant, savo naminiam gyvenime tur atskirus ir visai nesutinkančius reikalavimus ir visai negalima tikėti, idant jie kuomet nors būtų „vienokioj dvasioj“ arba paduotų viens kitam meilingai ranką, kaip rašo p. Laukinis. Bet tokia vienybė privalo atsirasti, kuomet jie pradeda apsvarstinėti ne savo, bet visos tautos reikalus, arba geriaus sakant, kuomet savo reikalus jie sujungia su viso krašto reikalais. Tą darydami, kaip ūkininkai, taip ir samdininkai sutinka vieną ir tą patį priešą — dabartinį Maskolijos rėdą, su kuriuo ir reikėtų „vienokioj“ dvasioj kariauti.

Lietuvos gyvenime nemažai yra da ir kitokių priežaščių, kurios spirte spyria įvairaus padėjimo viengencius prie kovos vis su ta pačia valdžia. Mes jau augščiau nurodėme, jog stipresnieji Lietuvos ūkininkai malonėtų daugiau žemės pripirkti; be abejonės, toksai pat noras yra ir pas kai-kuriuos dvarponius, o maskolių vyresnybė tuo tarpu nedaleidžia katalikams

pirkti žemės. Dėlei šių varžomųjų įstatymų, dėlei vedamos maskolių vyresnybės politikos paprastasis mūsų žemdirbystės bujimas sutinka nemažai kliūčių, kurios suteikia gyvairiems žmonėms nemažai pragaišties. Kai kurie ūkininkai, pasitikėdami, jog jiems valdžia duos tiesą nusipirkti žemės aprinktą gabalą, dažnai įmoka pardavėjui nemažą dalį pinigų ir paskui neišgavę daleidimo, nebegali atgauti nuo pardavėjo įmokėtų pinigų. Kiti ūkininkai arba dvarponiai, patis neišgavę daleidimo pirkimui, perka tą žemę ant vardo kokio nors maskoliaus, pasiduodami pilnai jo valiai, o tokie ištikimieji maskoliai, pasilikę už mūsų pinigus gaspadoriais, neretai apgauna tikruosius pirkėjus, iš ko šiems pasidaro kaip — kada baisi pragaištis *) Panašių atsitikimų, kame ūkininkai arba dvarponiai nemažai turi pragaišties, yra gana daug, ir reikia tik stebėtis, kad jauzdami tą pragaištį, žmonės labai retai suranda tikrą tos pragaišties kaltininką, — maskolių valdžią, dažniausiai kaltindami tik tuos, kurie juos yra apgavę. Tuo tarpu gi esant kitai tvarkai, tokiems apgavimams nė vietos nebūtų.

Tokiu būdu ir turtingesniųjų ūkininkų gyvenimo pagerinimas nėra galimas be pamatinio prašalinimo tos valdžios politikos, kurios ši prisilaiko, be panaikinimo visų tų varžomųjų prie žemės pirkimo ar pardavimo įstatymų, kurie užkenkia mūsų žemdirbystės augimui. Pasitikėti, jog valdžia atmainys šiuos įstatymus iš savo geros valios, nėra galima. Vezdama tokią politiką, valdžia sutvirtina maskolių padėjimą mūsų tėvynėj, duoda jiems čion gerai pasipelnyti, o nuo pelno jųg nieks gernoju neatsisako. Todėl ir tvirtesnių ūkininkų ir gal kai kurių dvarponių yra tikru išrokavimu stoti kovon su ta pačia valdžia ir drauge su skurstančiais ūkininkais ir samdininkais stengties prašalinti, išgriauti dabartinę maskolių valdžią ir įvykinti savo krašte tokią tvarką, prie kurios jie patis sprestų apie savo reikalus.

Negana to. Dėlei politiškos nelaisvės, dėlei dabartinio maskolių valdžios mūsų krašte gaspadoravimo kenčia ne tik stipresnieji ūkininkai, dvarponiai, nė tik skurstantieji ūkininkai, bet ir visi kiti mūsų draugijos sąnariai, kaip amatininkai, prekėjai ir patis darbininkai. Visiems reikalinga pilna linosybė, kad galėtų mokintis, spresti ir kalbėti apie savo reikalus, visiems reikalinga

*) būtų gerai nurodžius įsakmai tokius atsitikimus. Red.

pilna liuosybė daryti susirinkimus, tverti draugoves apginimui savo reikalų, žodžiu visiems reikalingos kuo-plačiausios kultūriškam gyvenimui tiesos, o tų tiesų maskolių valdžia mums neduoda. Igyti tas tiesas mės galime tik prašalinę dabartinę svetimą valdžią, o be igijimo tų tiesų vargu yra svajoti apie tikrą kaip ūkininkų, taip ir samdininkų gyvenimo pagerinimą.

Kodėl skursta sodietis?

II.

Sodietį skriaudžia įstatymai.

Sodietis kenčia ne tik nuo valdininkų sauvalės, bet jis yra teip-gi įstatymų skriaudžiamas.

Kauno guberniją, slėgia dabar dvi sunkios bėdos: išeivystė į Ameriką ir gabenimas lietuviškų raštų iš užsienių. Policija gauda išeivius ir jų agentus, gauda lietuviškus raštus ir jų skaitytojus; ir kadaigi tame dalyke nėra atviro teismo (sūdo), tai daugeliui reikia nekaltai nukentėti. Paveizdan, jeigu kas norėtų mane prapuldyt, tai jis lengvai galėtų tai padaryt: ne sunku jam gauti kur nors ryšulį lietuviškų raštų, ikišt jį į šiaudus mano kluono ir paskui duoti apie tai žinią policijai. Atvažiuos žandarai, ras ryšulį, paims mane, laikys apkaltą metus ar daugiau, o paskui išsiųs. Vienas Panevėžio pav. ūkininkas, pas kurį rado kluone knygų ryšulį į antrus metus apkalimo išėjo iš proto; jė neišsiuntė „ant paselenijos“, neidavė į prieglaudos namus, bet sugražino pačiai ir mažiems vaikams prižiūrėt. Iš Krakių tapo išsiųsta viena šeimyna už gabenimą žmonių į užsienius; apkaltinimo priežastim buvo skundas, o nurodymu — laiškas iš Amerikos; tas laiškas buvo užgrėbtas, dar nepasiekęs to, kam buvo rašytas, ir iš jo turinio nusprendė šeimyną kaltą esant. Ūkininkas Eirogalos valsčiaus buvo apkaltas daugiau kaip metus už tai, kad pas jį rado kelias lietuviškas knygas, bet vėliaus tapo paleistas, nesa už jį užstojo Kauno pavieta bajorų vadas, kuris jį ypatingai pažino. Kam dabar negali idėt į šiaudus ką tinkama, arba parašydinti laiška iš Amerikos? Atvirai teisiant, toki apkaltinimai — visai ne apkaltinimai. Žmonės, ką užsiima skundais, tai yra piktadariai.

baisesni už padegėjus, todėl vieni jiems gerinasi, kiti grumždžia užmušimu.

Žemininkas mato, kad jį skriaudžia įstatymai da ir kituose dalykuose.

Yra valstietiškos priderystės ir jas reikia išpildyti, bet kodėl daugelis iš tų priderysčių yra užkrautos tik ant jo vieno pečių? Visi lygiai važinėja keliais, tuo tarpu jam vienam reikia taisyt; berots dvarponiai duoda medegą, t. y. žyzdrų ir medžių tiltams, ir tarytum priguli prie kelių taisymo, bet tai tik teip išrodo. Jeigu dvarponis duoda žyzdras, esančias toli nuo kelio, ne-parankioj vietoj, arba blogas, tai kam ant jo pasiskūsi? To nežino nė viens sodietis. Tegul kas nors nurodytų „Kelių Kemisiją“, bet parašymas prašymo, išsiuntimas, gerbų ženklai kaštuos apie 3 rublius, o už tiek pinigų gali nusipirkt žyzdrų kur nori. Norėdamas gauti medžių tiltams sodietis turi kelias dienas sugaišti, sėdėdamas dvarponio virtuvėj, kol jis negaus raštelio prie girių užveizdo, paskui turi gerintis užveizdui, kad tas pavelytų kirsti tokioj vietoj, kuri yra paranki vežti medžiams vasarą.

Sodietis duoda teipgi arklius kareiviams važiuoti — priderystė brangiai kaštuojanti: reikia keliauti į paskirtą vietą ir tę laukti kareivių kelias dienas. Beto sodietis turi duoti arklius kiekvienam pravažiuojančiam valdininkui; tiesa, už tai yra skiriami kelpinigia, nors ir nedideli, bet ką padarysi, jeigu pvz. akčyzninkas vieton kelpinigių įteiks tau kelis smūgius su „nagaika“ (kančium): kam ant jo pasiskūsi?

Jeigu ant kelio tampa atrastas lovonas žydelkos, arba dvarponio, sodžiui isako sergėti, kol neatkeliaus daktaras. Jeigu isakyta sergėti dviems, tai da gerai, bet nors ir siustų 4, dagi 10, tai ir tuomet reikia klausyt. Jį verčia atkasti kapą, daktarui atvažiavus, būti liudininku, prie kamarninko nusverti tvirtą, už kurio čielybę jis atsako. Uriadnikams ir pristovams jis duoda dešimtininkus.

Ar tai atsitiks gaisras girioj, ar taps užpustytas geležinkelis, vis sodiečiui reikia nukentėti: reik eit gesinti gaisrą, valyti geležinkelį.

Vos pirm kelių metų apsistojo (bet gali vėl atsinaujint) t. v. „projezdai“ — sargybos. Štai koku būdu jie buvo atliekami. Į uriadniko namus kas vakars turėjo atkeliauti keturi raiti so-

diečiai; jie buvo siunčiami į tolimiausius sodžiaus kampus pažiūrėti, ar yra tenai panaktiniai, ir turėjo pargabenti uriadnikui raštelį nuo storastos arba ištikimojo („yiborno“), kad jie paskirtoje vietoje yra ištikro buvę. Berots, nuo tokios pareigos galima buvo kas sykis išsipirkti, žinoma, užmokant juo brangiau, juo oras būdavo blogesnis.

Administratorius, užsimaęs įtaisyti sodžiuose panaktinius ir sargybas, manė sau, kad jis yra įvedęs didelį pagerinimą, bet ištikrųjų sodžius visiškai nebuvo saugojamas (ir dabar nėra saugojamas), tik per tai tapo užkrauta ant žmonių nauja našta, o uriadnikams atvertas naujas šaltinis pelno. Veikiausia tai suprato ir pats administratorius, nes galų gale apleido tą bereikalingą sargybą. Bet administratorius neįtė ir neįaučia nė mažiausio sąžinės graužimo dėl to, kad laike sargybų arkliai suėdė daug avių, kad žmonės daug privargo dėl tamsių rudens naktų, darganų, pusnių, daug klaidžiojo, prisimankė po griovius, balas ir purvynus, — todėl jis savo paprastu būdu galvoja apie kokią kitą, panašų į minėtąjį, „pagerinimą“.

Uriadnikai ir pristovai turi prie savęs geležinius pančius, todėl nė viens iš prastesniųjų sodžiaus gyventojų negal žinoti ar kartais tie pančiai ne taps jam uždėti ant rankų kojų. Šitai paveizdai.

Pas vieną pasiturintį ūkininką užsimusė senukas — tėvas, atvažiuoja pristovas ir įrakina į geležinius pančius sūnų: „tu, sako, esi tėvą užmušęs!“ Teip jis padarė dėlto, kad ūkininkas nuo jo išsipirktų. Viens jaunikaitis, sūnus turtingų tėvų, dėl nežinomų priežasčių nebuvo šauktas prie liosų, nors ir jau buvo 21 meto. Bijodamas, kad neišeitų kokia bėda, jis eina pas uriadniką ir pasisako savo reikalą. Uriadnikas įrakina jaunikaitį į geležinius pančius ir prie akių giminių ir pažįstamų veda jį prie pristovo.

Vienas dvarponis susipyko su savo daržininku ir norėjo jį atstatyti nuo tarnystės, bet tuo tarpu neturėjo pinigų algai užmokėti. Dvarponis, ne ilgai galvojęs, ima ir apskundžia daržininką uriadnikui, kuriam jis pylą pylė, būk daržininkas neturintis reikalingų popierių, esąs valkiozas („brodiaga“). Uriadnikas varo daržininką į policijos stovyklą, paskui į pavieta miestą Raseinius, iš ten į Kauną, paskui į Suvalkus, į Senapilę ir galiausiai į savo valščius. Valščiuje išėjo į viršų, kad jo popierios yra geros, to-

dėl jį paleido, ir daržininkas vėl gryžo pas dvarponį prašyt algos, arba vietos. Daržininkas tokiu būdu suvaikščiojo kelis šimtus viorstų apkaltas iegeležinius pānčius, buvo yvairiuos kalėjimuos, nuo arestantų patyrė, kokiū būdu galima dvarponiui atkeršinti, kaip padegti triobas, niekam nematant, kaip padaryt, kad visi dvarponio arkliai nudvėstų ir kt. O priežastis tokiam varginimui buvo ta, kad pirmiausia jį palaikė už valkiozą ir vėliaus nieks nenorėjo perkratyti tą reikalą.

Nuo panašių persekiojimų sodietis ne tik ką negali išsisukti, bet nė netiki, kad galima kur nors rasti pagelbą: jo rankos ir kojos surištos, jo turtas ir laisvė, darbas ir atsilsis priguli nuo sauvalės kiekvieno, kuris nešioja koki nors ženklą valdžios tarno.

Dvasiškijos jungas.

Be to, kas aukščiau pasakytą, sodiečiai Rymo-katalikų tikėjimo turi vilkti sunkų jungą dvasiškosios vyriausybės.

Rymo-katalikų dvasiškoji valdžia, daboja ir daugelyje dalykų, kiek galint, apribuojama, palikta be jokio apribavimo, renkant jai nuo parapijonų mokesčius už dvasiškąjį patarnavimą. Čia turiu pasergėt, kad tai, ką kalbėsiu apie kunigus, nepaliečia *visus* kunigus, bet tai nesumažina dalyko svarbumo: jei viena bloga avis gali pagadyti visą kaimenę, tai kokia turi būti kaimenė, jeigu netikusią avių bus daugiau kaip pusė! Mokesčiai už dvasiškąjį patarnavimą yra dvejopi: vieni tvirtesni (bent tulą laiką), kiti netvirti. Pirmieji yra mokami už mišias, krikštą, šventinimą kryžių ir kt., antrieji — už laidotuves ir šliubą.

Da 70-tuose metuose už skaitytines mišias reikėjo mokėt tik 50 kap, o už giedotines — 1 rublį; dabar skaitytinių mišių nė viens kunigas nelaiko be 1 rublio, o giedotinių — be 2 rublių. Jeigu sodietis atneša 1 rublį ir prašo kunigo atlaikyt mišias už dušias jo giminių, tuomet kunigas sako, kad jeigu da kas atnešias 1 rublį ant to pat reikalo, tai atlaikysias mišias už abudu sykiu. Pirmą už pakrikštijimą kūdikio reikėdavo mokėt 20 kap., bet su laiku tas mokestis kilo vis aukšty, ir dabar už krikštijimą mokama kunigui 50 kap, zakristijonui 5 kap. Jei kartais krikšto tėvas nenori mokėti įvesto mokesčio, teisinasi

neturiš pinigų, tuomet kunigas burnija ir jį kolioja, arba dagi be jokių ceremonijų krausto sodiečio kišenių, išima krepšėlių, atidaręs jį pasima 1 rublį ir gražindamas 50 kap. sako: „ne apgausi seno vilko!“

Da daugiau apsunkina mokesčiai už laidotuves ir šliubus. Tą mokestį aš vadinu apsunkinančiu ne tik dėlto, kad reik išleisti daug pinigų, bet ir dėlto, kad koku yra derėtis su kunigu ir tai teip derėtis. kad jis nesupyktų. Mirus ūkininko tėvui arba motinai, kunigas jau džiaugiasi ir laukia ūkininko ateinant. Eina ūkininkas prie kunigo, nusiminęs: užprašys — mano sau — kokias 20 rub. o malonu būtų suteikti tėvams priderančią garbę, kad ir sąžinė būtų rami ir prieš žmones padoru, ir ūkininkas prašo, žeminasi, teisinasi ir visgi turi užmokėti 15 rub.

Norėdamas vesti turi kunigui užmokėti 50 kap. už užsakus, 1 rublį už metrikus ir nepaskirtą prekę už šliubą. Jei veda ūkininkas, tai už šliubą nori paimt 15 rublių. Kartais jaunavedys atsisako nuo reikalingų vestuvėms daiktų, kad tik galėtų užsiėdyt pakaktinai pinigų kunigui. Nuėjęs prie kunigo jis bučiuoja rankas, puola į kojas, aiškina savo neturtą ir nuderia vos 2—3 rublius, arba nieko; rūpinasi, kad kunigas nesupyktų, kad jo padorių palydovų nepavadintų girtuokliais, suvalkoms, o jaunamartės neišniekintų prie visų akių, pavadindamas ją karve — kas yra ne syki atsitikę.

Užveizdas vienos parapijos kreipėsi prie vyskupo, prašydamas paskirti kunigams tam tikrą taksą už dvasišką patarnavimą, bet tas atsakė negalįs to padaryti; teisindamos, kad jo taksos svietiškoji valdžia neužtvirtįsianti, o paskirsianti savo taksą, bet taip žemą, kad kunigai neturėsia kuo gyventi, todėl jis sakėsi aštriai apseisias su nusikaltusiais kunigais. O aštrus apsejimas su kunigu — pridursiu nuo savęs — tai yra atėmimas nuo jo parapijos, arba perkėlimas į kitą. Bet ką gal vyskupas pastatyti į jo vietą? Kandidatų yra ne daug: vieni da jauni, mažai dirbę Viešpaties vyninyčioj, o kiti nors ir geri akise vyskupo, bet nusikaltę prieš svietiškąją valdžią, ir jų gubernatorius neužtvirtis. Todėl tankiausiai visa baudsmė pasibaigia išmėtinėjimu. Yra visiems žinoma, kad vyskupo kanceliarija yra užversta skundais ant kunigų, bet nežiūrint ant to kunigai po senovei, kaip galėdami, lupa sodiečius, išspauzdami iš jų rublius ir kapeikas.

Artojo likimas.

Kila saulė į padangę,
Vasarėlė jau arti,
Vargšas aria žemę brangią,
Jam ji miela, nors karti.

Vargšas darbo daug padėjo:
Ardams žemę nor naudot.
Sėklą sėjo, išakėjo...
Ar užaugs, negal žinot.

Jei užaugs, tai bus laimingas:
Bus kuo mokesčius mokėt;
Neužaugš gi, — nelaimingas:
Priseis vargt, baduot, kentėt.

Kaip tą žemę jam priveikti?
Kaip priversti vaisius duot?
Derlingumą kaip suteikti?
Vargšui sunku yr sumot.

Visa viltis ried į dangų
Po Augščiausiojo akims:
Jis galis duot vaisių brangų,
Nenorės gi, tai atims.

Teip tad vargsta ir svajoja,
Laimės laukdams iš dangaus,
Kol gyvybės nenustoja,
Veizdi vaisiaus ten brangaus.
Liepuka.

Maskolių valdžios rūpesčiai.

Kaštai karo vedimo. Naujos skolos viešpatystės banko. Stoka kreditorių užsieniūs. Naujas vidaus dalykų ministeris. Manifestas.

Karas Maskolijos su Japonija tebesitęsia. Maskolija pralaimi ant kiekvieno žingsnio. Drauge su kraujo praliejimu didinasi ir karo kaštai. Viešpatystės išdo ministeris, kalbėdamas su korespondentu vieno Anglijos laikraščio (Financial News), prasitaręs, kad nuo pradžios vasario iki 15 d. rugpiučio Maskolijai išėję ant karo reikalų 272 mil. rublių, iki galui metų išeisų da koki 300 mil., iš viso per metus karas kaštuosiąs išdai apie 600 milijonų rublių, t. y. 50 mil. kas mėnuo, arba $1\frac{2}{3}$ mil. rublių kas dien. Kadangi Maskolijoje yra išviso 130 mil. gyventojų, arba vidutiniškai 26 mil. šeimynų, tai ant kiekvienos šeimynos galvos puls karo kaštų vidutiniškai po 24 rub. per metus, arba po 1 rublį kas mėnuo. Tiek išeina karo kaštų tik pagal ministerio apskaitymą, o ištikrųjų gal išeit daugiau.

Kadangi Maskolija priguli prie neturtingų šalių, todėl išjieskojimas pinigų šaltinio tai yra vienas iš svarbiausių Maskolijos rūpesčių šioje valandoje. Prasidėjus karui viešpatystės išdas — rašo „Vorwärts“ Nr. 193 — išleidęs 100 mil. popierinių pinigų, o nesenei dar 150 mil. rublių tokių pat pinigų. Tie popieriniai pinigai paskirti vien Maskolijos gyventojams, ir išvežt juos į užsienius yra užginta. Iš viso dabar, kaip rašo „Vorwärts“

Nr. 230, esą išleista popierinių pinigų per 800 mil. rublių. Popieriniai pinigai, viešpatystės banko, kaip ir kiekvieno privatiško banko, arba draugystės, tik tiek teturi vertybės, kiek yra įgiję išsitikėjimo tų pinigų išleistojai. Jei, paveizdan, kokios geležinkelių kompanijos reikalai eina blogyn, tai tos kompanijos akcijos puola, o kompanijai subankrutijus akcijos pavirsta į paprastas popieraites. Prasidėjus karui, kiti užsienių bankai bijodami prakišti paliovė laikę Maskolijos popierinius pinigus. Juo karas tolyn tęsiasi, juo daugiau nustoja išsitikėjimo užsieniūs abi kariaujančios pusės. Maskolijoje popieriniai pinigai turi priverstiną kursą, t. y. už vieną popierinį rublį viešpatystės bankas žada užmokėti 100 kap. sidabru arba ausu. Bet jeigu dabar valdytojai popierinių pinigų ūmai atsisakytų nuo jų ir pareikalautų nuo banko aukso arba sidabro, tai pasirodytų, kad viešpatystės išdas toli neištesėtų užsimokėti savo kreditoriams.... Viešpatystės bankas, kaipo skolininkas tų, ką turi popierinius pinigus, tik tolaik gali naudotis jų išsitikėjimu, koliaik gerai eina viešpatystės banko reikalai, koliaik žmonės stengia užsimokėti savo mokesčius, koliaik prigulinčios prie Maskolijos šalys nekelia maištų, koliaik gerai eina prekystė, kila žemdirbystė, pramonė ir tt.

Ypatingai pakirto išsitikėjimą į Maskolijos galybę ir turtinumą užmušimas ministerio vidaus dalykų Plevės. Dėlei to užmušimo pakilo užsieniūs didelis klegesys, visi laikraščiai, tarytum įgilti į jautriąją vietą, ėmė tyrinėti, kas per priežastis to užmušimo, ir veik vienu balsu apkaltino ne užmušėjus aukštą Maskolijos valdininką, bet pačią valdžią už jos sauvėlę, persekiojimus, neteisybes*). Prieš Europos akis tapo atidengtas baisus paveikslas žmonių skurdo, tamsybės, užsilikimo.... Tie aprašymai nemažai užkenkė maskolių valdžiai ir apsunkino pinigų pasiskolinimą užsieniūs. O ką-gi darys valdžia netekus pinigų karei vesti?!...

Įpėdinis Plevės, buvęs Vilniaus general-gubernatorius Sviatopolk Mirski, esąs priešingas tokiai aštriai politikai, kokios laikėsi Plevė, žadąs suteikti šoki-toki palengvinimą zemstvoms, žydams, Finlandijai, bet ketinąs ir toliaus ginti tiesas caro ir neaprubėžiuotos monarchijos. Tai-gi Maskolijos valdymo dalykuose (kaip

*) Apie užmušimą Plevės plačiai rašyta „Varpe“ N. 8, straipsnyje „Absolutizmas ir terorizmas“. Red.

antai: išleidimas įstatymų administracija, sudai) nebus jokios pamatinės atmainos, vėl viešpataus neaprubežiota valdininkų valia, arba, tiesiog sakant, valdininkų saivalė. Koki bus vaisiai tokio viešpatavimo, ateitis parodys, bet ir dabar jau galima atspėti, kad valdžios neaprubežiuotas viešpatavimas kassyk darosi sunkesnis ir varžantieji žmonės pančiai arba turi būti daugiau atliuosuoti, arba turi nutrūkti.

Bet caras ir jo valdininkai, matyti, nejučia pavojaus ir da ilgai tikisi viešpatauti. Tai parodo ir caro manifestas, išleistas 24 d. rugpjūčio dėlei sunaus užgimimo. Manifestas tas yra didelis, apima net 32 straipsnių, bet jo suteikiamos mylistos yra labai mažos: caro valdžia dovanaoja tai, ko negal gauti, ir atleidžia tokius nusidėjimus, už kuriuos nereikėjo, arba neparanku buvo baust.

Žinoma yra, kad valdžios mokesčiai žmonėms yra nepakeliami ir nežiūrint ant visokių bausmių atsiranda daug t. v. „nedoimkų“. Tos „nedoimkos“, kaip kokia smėkla, velkasi ilgus metus paskui pavargusius mokesčių mokėtojus, apsunkina tik kanceliarijų raštininkus, ir tik „mylistų pilnas“ manifestas padaro joms galą. Prie tokių dovanų priguli ir išnaikinimas skolos, kurią valdžia suteikė bado aplankytoms gubernijoms 1891—2 m. Dovanojamos yra manifesto teipgi pinigiskos bausmės už užvilkimą mokesčių, už peržengimą įstatymų apie „gerbavą“ mokestį ir kt.

Plakimas rykštėmis sodiečių Maskolijoj ir Lietuvoj, išskyrus Suvalkų gub., vienur-kitur iššaukė didelį žmonių pasipiktinimą, pasipriesiminimą, da-gi kerštą. Tuli ikūnytojai tos barbariškos baudžios liekanos tapo net pašauti (Wahl ir Obolenski). Vartoti toliaus toki bausmės įrankį pasidarė neparanku, ir manifestas išrado už reikalingą uždrausti vartoti rykštes, baudžiant sodiečius už jų nusikaltimus.

Beto manifestas pertraukia neužbaigtas iki caro ipėdinio užgimimo smulkesnes bylas, už tokius nusikaltimus, už kuriuos paprastai skiriama yra pinigiska bausmė, areštas, arba apkalimas be nustojimo tiesų; gražina tiesą gauti pasus tiems, ką yra peržengę tamožnių įstatymus ir lauke 10 metų nenusikalte; leidžia sugryšt iš užsienių pabėgėliams, užstojus už juos mini-steriui justicijos; dovanaoja mokestį (20 rub.) studentams, norin-

tiems laikyt paskutinį egzameną, jei jie pristatys neturtingumo liudijimą ir tt.

Manifestas da ir daugiau suteikia „mylistų“, bet mes nenuskriausime skaitytojų, apleidę pabaigą tos litanijos: viena, tos mylistos tai smulkmenos, o antra, įkunijimas tų mylistų visgi prigulės nuo valdininkų valios, nuo jų malonės, nuo jų užtarimo: Kad ir „nedoimkos“ nebūtų dovanotos, tai vis tiek ne būt reikėję jų mokėt, nes nebut būvę iš ko mokėt; o nors ir uždrausta manifesto vartoti rykštes, tai bus vartojami kančiai, kumsčios, kalėjimai, spardymas su kojomis, kaltų ir nekaltų, po sūdo ir pirm sūdo Kolaik išleidimas įstatymų ir sūdai bus rankose vienų valdininkų, tolaik mes negalėsime apsiginti nuo jų sauvalės ir prispaudimo. S. Z.

Sukruskim!

„Sukruskim, į darbą!“ Nekartą tenka išgirsti tie svarbūs žodžiai, bet ant kiek jie yra įvykdinami, tai parodo kasdieniniai atsitikimai.

Ant vasaros parvažiuoja į Lietuvą Lietuvos oru pakvėpuoti iš tūlu kraštų Lietuvos žibučiai — tai mokslus einantieji ir pabaigusieji: klėrikai, kunigai, studentai ir kt. Rodos nuo jų reiktų iš sykio nušvisti visai Lietuvai. Bet ant nelaimės ne. Jie visi, kaip koki penimiai, svečiuojasi vieni pas kitus, linkminasi, kalbasi apie būsimus (tik jiems) geresnius laikus, gerą gyvenimą, laimę, gražią mergelę ir tt.

— Kodėl jūs, vyrai, nieko nedirbate ant labo tėvynės? — paklausi, neiškentęs.

— Tai ko iš mūs norite? — klausia.

— Iš jūs netik norime, bet reikalaujame labai daug; jūs, įgavę apšvietimą iš žmonių prakaito ir vargų, turite dabar ir mus šelpti; ot, šventomis dienomis pavakariais, ką bepleškate į puotas vyno gerti drauge su išgamoms mūsų kunigais, padarytumėte susirinkimus, — norinčių yra gana — papasakotumėt ką nors moksliško, išaiškintumėt keistus ir vargšams nesuprantamus klausimus, parengtumėt spektaklius, dainavimas, aprūpintumėt juos geromis pamokinančiomis knygelėmis, patirtumėt žmonių vargus, rupeščius ir troškimus, parašytumėt žinių į laikraščius . . . tada tai bent Lietuvos vyrais galėtumėt vadintis!

Visi sutiko su mano užmanimais, bet visi atsisakė juos pildyti, yvairiai teisindamos.

Aš dirbčiau gana daug - teisinias viens — ir norėčiau dirbti ant tautos labo, bet noriu pirma, be jokių trukdymų, mokslą pabaigti. Žmonės begalo tamsūs, reikia labai sangotis, kad nepasirodyti su naujomis pažiūroms: tuo užsitrauktum neapykantą tėvų, giminių, keiksmą kunigų, aki žandarų; jau daug buvo tokių atsitikimų!

O aš turiu dėdę kunigą — teisinias kits — labai turtingą, kuris duoda pinigų man ant mokslo; o aš noriu mokintis, noriu pažinti svieta ir jo surėdymą, ir jei imčiau ką nors dirbti ant labo tėvynės ir žmonių, tuo išmuštų mane kaip šunį — ką jis pats tankiai primena.

Mano teta — teisinias trečias — labai turtinga davatka, ir man duodama pinigų ant mokslo liepė kunigėliu būti; jei ji užuostų manyje nors šešėlį naujos dvasios, tuo reikėtų eit pūdymo akėti.

Aš turiu vidutinę vietą Rusijoje, — teisinias ketvirtas — ir nenoriu čion pulti policijai į aki, kad nenustočiau vietos, o drauge ir duonos karnio.

Viens bijo, kits negali, trečias nenori ir tt.

Bet aš, nežinrėdams nė ant jokių atsikalbėjimų, drąsiai šaukiu: prie darbo! Sukruskim!

Bijūnas.

Žinios.

Meldžiamė rašyti žinias tik ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami tyką, ir nors kiek aiškiau, su didesniais tarp eilių tarpais. Red.

Iš Lietuvos.

Kauno gub.

Žagarė Kauno rėd. Aukos karei. Rusų su japonais karei prasidėjus, Senosios Žagarės dvare, rusei pulkininkai Adomavychienai prigulinčiam, įsakyta visiems bernams, tarnams ir kumečiams duoti aukas iš savo algos karės reikalams. Kas nenorėtų duoti, dvaro valdytoja paliepusi atstatyt nuo vietos.

Žrg.

Popas katalikų dūsių ganytoju. Pirm kelerių metų vietinis dvarponis rusas Nariškinas pastatė didelę ir gerai įtaisytą

cerkvės mokyklą. Mokina tam tikslui pasamdytas mokytojas rusas, psalomščikas ir popas, kunigas visai neleidžiamas. Visi Nariškino samdininkai turi būtina leisti savo vaikus į tą mokyklą; kas neleidžia, tą atstato nuo vietos. Teip apsisėję su dalyde Vaisnora ir sargu Mackeyčia. Po to atsitikimo niekas jau nebedrįsta neleisti savo vaikų į mokyklą. Dabar jau ir iš miestelio eina vaikai, nes mokslas, knygos, popiera ir kiti mokslo įnagai dykai yra duodami, o miestiečių vaikų į valščiaus mokyklą nepriima dykai ir knygos ir visi įnagai reikia pirkti. O Nariškino mokyklon lengva pastoti tik nusiųsk vaiką popui arba Nariškinui, o paskui niekam nė dėku!

Kol dar buvo kiti kunigai ir labiau rūpinos katalikų dūšių išganymu, tai nieks nenorėjo leisti savo vaikų į tą mokyklą, o dabar tai prisirenka iki pusantro šimto mergaičių ir vaikinių. Tikėjimą išguldo popas visiems ir katalikams. Kadangi pirmamečiai lietuviai ruskai nesupranta, tai jiems išguldo popo žodžius vyresnieji — mokiniai. Žinoma popas sakosi vaikams, kad tai jis katalikų tikėjimą išguldinėjęs; bet tik neišmanėliai gali jam tikėti, o tokių jau atsiranda daug. Štai vienas tėvas, užklaustas, kam leidi savo vaikui skaityti išguldymą rašto švento kokio ten profeserio rusškai parašytą, atsakė kad sūnis sakęs, jog popas užtikrinęs, kad raštas šventas visų tikėjimų toks pats, tik katekizmas esąs kitoniškas. O kiti vėl tėvas — katalikas labai gailėjosi, kad jo sūnus apsirgo ir neina į mokyklą, gaisa, o popas sakęs, kad vaikas geros galvos esąs ir jei tik būtų stačiatikiu, tai toli nueitų. Kokie bus tolimesni tos mokyklos vaisiai, tai pamatysime, o tuo tarpu tas popas jau apkrikštyjo keletą latvių; palauksime, gal ir katalikai pamėgs popo krikšto. Kunigai nesirūpina patirt, ką ten popas vaikams ir jų tėvams kalba, kokias knygas jiems duoda skaityti, ar jos nesipriešina katalikų tikėjimui; patyrę apie tai, pasiremdami ant įstatymų galėtų priešintis. Bet juk žinoma, kad daugumas kunigų ir apie savo tiesas ir priedermes nedaug nežino; apie tai liūdija vyskupo aplinkraštis į kunigus, tikėjimą mokyklose išguldinėjančius, o vėl ir tas, kad vyskupas kartais pašaukia kunigą ant egzameno ir nevisada egzamenas nuvyksta. Tai kur gi čia jau prasidėti su popu? Galima įpulti! — geriau ramiau gyventi; — žinoma savo kailis brangesnis negu dūšių ganymas. O popas nesnaudžia, jis turi savo šnipukus iš pačių katalikų

parinktus, kurie jam praneša, ką kunigai daro ir sako. Bepigu popui darbuotis!

Žagarė Kauno rėd. *Nariškino nelaimės.* Užpėnai Nariškino kumelė padvėsė. Nėkam tada nė galvon neatejo, kokios gali būt to pasekmės, nėks nepamisljo, kad dėl to ministeris turės peržengti duotas jam tiesų ribas, o smulkesnių to atsikimo pasekmių tai ir nebesuskaitysi. Jei kas dar netiki, papasakosiu plačiau.

Padvėsė kumelė. Gyvuolių gydytojas teisindamas save pasakes, kad aptiekorius negerus vaistus davęs. Nariškinas įpyko ant aptiekoriaus Kazlausčio, nuėjęs į aptieką, iškoliojo, išplūdo, iššundijo Kazlauskį; išeidamas tarė: „bus Žagarėj mano aptieka!“ Nariškinas paprašė savo bičiulio ministerio vidaus dalykų Syplagino — tas jam leido, ir Nariškinas tuojau įkūrė brangią, puikią, švarią aptieką ir ėmė pardavinėti vaistus visai nebrangiai. Kazlauskiui tas nepatiko — jam pilnas mažesnis beliko — ir ėmė bylotis su Nariškiniu. Ilgai bylojosi, ir Nariškinas, kad ir galingas ponas, liko nuveiktas: senato nusprendimu liepta Nariškino aptieką uždengti, nes Žagarėj pagal tam tikrus įstatymus tik viena aptieka tegalinti būti, ir ministeris neturėjęs tiesos leisti antrą įkurti. Nariškinas dar nesiliovė. Per savo bičiulius ir tarnus ėmė įkalbinėt žmonėms, kad antartų, jog jiems būtina reikalinga esanti antra aptieka. Žemiečių viršininkas Nariškino užveizdos įprašytas pasišaukė staršiną su storastomis ir viso valščiaus vardu liepė pasirašyti, kad valščiai vienos Kazlausčio aptiekos neužtenka. Bet jie atsisakė pasirašyt, nes neturi tam tikro valščiaus sueigos leidimo. Tuokart žemiečių viršininkas liepė sušaukt valščiaus sueigą. Susirinko žmonės, atbildėjo ir Nariškino vyriausieji tarnai — Opackis iš Gruzdzijų ir Popovas iš Žagarės. Žmonės apsvarstė kitus reikalus apie aptieką užklausti, vienu balsu sušuko: „nereikia mums Nariškino aptiekos!“ Visi nutarimai buvo surašyti, bet apie aptieką nepaminėta, vyrai pareikalavo, kad ir apie tai būtų įrašyta ir pridėta dar, kad Popovas ir Opackis stovėjo su kepurėmis sueigos trioboje ir vienam vyrui priminus, kad čia ne vieta su kepurėmis stovėti — jiedu nenusiėmė kepurų. Ir patol vyrai nepasirašė po prigovoru (nutarimu,) pakol tuodu dalyku nebuvo įrašytu. Ir dar nenurimo Nariškinas, prie žydų lindo jų pagalbos reikalaudamas, bet ir žydai atsisakė padėt Nariškiniui. Teisybę pasakius, gaila

Nariškino aptiekos, ji daug geresnė ir vaistai pigesni negu Kazlauskio aptiekoj, bet nė žmonės, nė žydai nenorėjo jos prilaikyt tik dėlto, kad ji Nariškino; o Nariškino visi kaip velnio neapkenčia ir tik žiūri, kad jis nepadaryt kokios šunybės; o apie tai, kad žmonėms ką nors gero padaryt, tur būt nė sapne neprisapnuos. Jeigu būtų jo aptieka užsilikusi, tai veikiausia Kazlauskis būtų turėjęs išsidanginti iš Žagarės, o tada jau Nariškinas ponautų vienas ir galėtų lupt už vaistus dar brangiau, negu Kazlauskis. Žmonės negal užmiršti ir dovanoti Nariškinui už padarytą jiems skriaudą su vieškelin: — užsimanęs padidinti savo bevaisių medžių sodą (parką), jis prispyrė žmones dideliu vingiu važinoti Joniškės keliu į Žagarę. Spr.

Pasvalis. *Kur dingsta parapijų aukos?* Šimet per šv. Joną teko man būti Pasvalije. Stovėdamas per meldimą ant šventoriaus, užgirdau varpeliuko tilingavimą ir pakėlęs akis išvydau išeinantį iš bažnyčios pinigų rinkėjų su raudonu kapšiuku ant kartelės. „Ant karės pinigų renka“, — dinkterėjo man galvoje. Nugi pažiūrėsiu kiek žmonės ankauja. Duodančių ištikro buvo daug, nuolat vienas už kito, kaip vyrai, tarp ir moteris, dėjo kad aš net iš jų duosnumo stebėjau. Bet man taip besistebint iš vienos pusės pakilo žodžiai: „mat, ir vėl išlindo su tuo mašniuku žmonėms panoses badyti . . . kagi, ar ne gerai? . . . bel duoda“ . . .

Aš pasigrežęs išvydau šalia savęs dar ne per seną seniuką, rūščiai žiūrintį į rinkėjų. Seniukas buvo vienas, iš ko supratau, kad jo žodžiai į mane atkreipti.

Aš jam tariau: turbūti karei renka. „Kas čia duos!“ — numojo su ranka senis — iš pradžios rinko, bet dabar „dėl savęs“. Tuo tartu iš antros pusės prašneko kitas, kokių 30 metų vyriukas: „renka ne dėl vainos, dėl baliavojimo, dėl pragerimo. Iš kurgi teip ponavotų, kad nerinktų, — žiūrėk kas šiandien po kleboniją darysis! Patįs geria, o žmones už tai keikia ir per pamokslus tiesiai gyvuliais vadina, sakydami, kad mums po smerčiui niekur daugiau nebus vietos kaip tik pekloj“.

Abu mano nepažįstamu daug dar kalbėjo man apie tą pat dalyką, o taipogi skundės ant kunigų už plėšimą už atlikimą visokių bažnytinių apeigų. A. Šeršnas.

Salociai ir Vaskai. *Išsiskyrimas į viensėdijas.* (Pav. pav. Kauno rd.) Iš šių dviejų parapijų galiu pranešti gana linksmą dirbėjų padėjimas privertė ant galo ir

mūsų žmonės galvoti apie pagerinimą savo gyvenimo sąlygų ir susirasti kokius nors naujus, padidinimui savo ukių naudos, šaltinius. Ir jie ištikro, daug šiam dalyke padarė: jie pradėjo skirties ir dalinties į viensėdijas, arba kolonijas. Pirmiausiai išsidalino Skrebotiškis, Saločių par., ir dabar bus jau kokie 8 metai, kaip tai atsitiko. Iš pradžios aplinkiniai kaimynai stebėjos ir laukė, kas iš to bus. Gerumą išsiskyrimo daugumąs matė ir gyrė, bet skirties niekas tuojaus nesiskyrė, visi vis norėjo savo akymis tą gerumą pamatyti. Praėjo 3, ar 4 metai ir keletas išmintingesnių ir drąsesnių sodžių pasekė Skrebotiškiečių pėdomis ir taip pat išsidalino. Pernai gi pasidarė viso apygardėj didelis, dėlei išsiskyrimo žemės, sujudimas. Kur tik suseidami, ar bažnyčioj, ar prie gėrimo, nei apie daugiaus negalėdavo kalbėti, kaip tik apie dalinimos. Ir pasekmės to didelio sodiečių karštavimos, buvo išsiskyrimas daugiaus dešimties sodžių Vaškų ir Saločių parapijose. Skyrėsi daugiaus mažesnieji sodžiai, bet negalima sakyti, kad ir didieji nebūtų mėginę; pvz. pernai išsidalino „Saldogale“, kur yra artį 40 gyventojų ūkininkų. Tarpei išsidalinusių sodžių yra dar daugybės neišsidalinusių, vienog jau ir tie yra seniai išsidalinimo karštinges apimti ir tik dėl skaitlingumo gyventojų ir nevienodumo žemės negal. tą karšti persirgti.

Mano vežėjis, šitos apylinkės žmogus, parodė man dideli ir puikų Tetervinų sodžių, kuris būk dabar ketinas skirties. Mačiau taip gi ir Skrebotiškiečių išdalintą ir pagal keli gražiais dobilais ir linais apžėlusią žemę. Toliaus — parodė vežėjis Norius, kurie buvę jau du kartu sudėję pinigų kamarniko atvežimui, bet abu kartu, nepasisekus tą užmanymą išpildyti, pinigus pragerė.

Iš kitų vežėjo pasakojimų matyt, kad šioj apygardoj nebeilga jau reikės laukti galutinio sodiečių išsidalinimo. *A. Šerkšnas.*

Lietuviai svetur.

Peterburgas. Naujas katinys 11 liepos tapo suareštuotas pirmsėdis Peterburgo mažturčių lietuvių savitarpinės pagalbos draugijos, Kazimieras Šeškevyčia, gimęs Kempiškių kaime, Senapilės pav. Savalkų gub. Ant kiek galima buvo ištirti, priežastis suareštavimo yra tame, kad K. Šeškevyčia parvažiavęs

vasarą, į savo tėviškę rades kur tai lietuvišką atsišaukimą apie karę ir įdaves jį vienam dievobaimingam žmogeliui. Žmogelis gi nunešęs tą atsišaukimą pas kunigėli (pravardė? *Red.*) paklausė ar galima tikėti tam, kas čia parašyta. Kunigas teipogi dievobaimingai pasielgęs: „niešk, sako, tą popierą į policiją ir pasakyk nuo ko ją esi gavęs.“ Žmogus paklausė kunigo. 28 birželio žandarai padarė kratą K. Šeškevyčios tėviškėj, bet nieko nerado, paties Kazimiero teip-pat nesuėmė, nes tame laike jo nebuvo namie 3 d. liepos K. Šeškevyčia pagryžo į Peterburgą, o 11 tapo suareštuotas. Lig 23 liepos jį laikė žinomame politiškujų prasikaltėlių kašėjime „Krest“, o paskui išvežė į Senapilę, Suvalkų gub. Naujas kankinys daug pasidarbavo ant tautos labo tarp Peterburgo lietuvių. Užmanė ir įkūrė Savi-tarpinės Pagelbos Draugiją, o kada laikui bėgant pasirodė, kad į ją dėlei didumo mokesčių gali įstoti tikrai pasiturintieji tautiečiai, užmanė įkurti tokią-pat draugiją ir mažturčiams lietuviams su menkais mokesčiais, kas ir tapo įvykdyta pradžioje šių metų. Apart to, K. Šeškevyčia pasidarbavo prie įvedimo lietuviškų pamokslų ir giedojimų vienoj iš bažnyčių (kurioj? *Red.*)

Stevenston (Iš Škotijos). Tai yra mažas miestelis, gulintis ant Pietvakarinių jurių kranto. Norint dirbtuvių tų mažai yra, bet lietuvių pusėtinai apgyventas. Pirmą kokių 15 metų buvo čionais tik tai 3 šeimos ir keliolika nevedusių, dabar yra 39 šeimos, o nevedusių 170. Didžiausias pasilinksminimas — garbinimas Ragučio.*) Draugystės jokios neturi. Velykos, Kalėdos ar Sekminės, tai tikros Ragučio šventės. Norint ir skaitančių randasi, bet mažai suprantančių, apie neskaitančius nėra ką nė kalbėti, tie skaitančius išjuokia, „bedieviais“ vadina, užkalbinus ką prie skaitymo, atsako: „bene duoną iš to valgysi, verčiau pragert tą skatimą“, per skaitymą tik paklysti!

Jau laikas būtų susiprasti, laikas pabiant, garbinus stiklinį dievužį, o imtis už skaitymo knygelį ir laikraščių, o skaitydami apsišviesim ir nesiduosim save išnaudot visokiems plėšikams, ne tik mes pats naudą turėsime, bet ir galėsime sušelpiti mūsų draugbrolius, dirbančius dėl mūsų labo.

Argi hematot, kiek yra mūsų brolių, dirbančių ir kenčiančių vargą dėl mūsų, aukaujančių savo skatiką, gyvastį, sveikatą, laisvę, tankiai ir kraują pralieja: vienį sėdi apkalti, kenčia

*) Ragutis — senovės lietuvių girtuoklystės dievaitis. *Red.*

vargą ir badą, kiti skursta Sibire. Apsidairykim aplink, o pamatysim, kiek plaukia aukų ant tėvynės reikalų, kodėl-gi mes to nedarom, argi mums ne taip miela ir brangi mūsų tėvynė, kaip amiems, kodėl-gi mes to nesuprantam, kodėl-gi taip skubiai bėgam į karšiamą ir ten prageriam savo sunkiai uždirbtą skatiką, šelpiam svetimtančius, ar-gi jie mums ką gero yra padarę, ar negeriaus būtų ir mums apversti tą skatiką ant labo tėvynės. *Daug Girdis.*

Iš svetimų šalių.

Mandžiurija Mūsų ties Liaojan pasibaigė vėl laimėjimu japonų. Taj buvo vienas iš didžiausių mūsų ne tik laike šio karo, bet ir apskritai. Iš viso čia susirinko veik pusė milijono kareivių, t. y. iš abiejų pusių veik po 250000. Mūsų tesėsi nuo 25 rugpjūčio iki 4 rugsėjo t. y. apie 10 dienų. Bavo baisus kraujo paliejimas. Vienu japonų žuvę apie 21000 žmonių. Kiek žuvo maskolių, nežinia: apskritai maskolių vyriausybė daug užslėpia.

Maskolių kariūmenė stumiamą vis tolyn į šiaurę ir dabar yra apsistojęsi pas Mukdeną. Bet ir čia neramu darosi: maskolių kariūmenei, nes japonai yra juos iki čia atsiviję ir vėl rengiasi užpulti iš trijų pusių. Sako, Mukdenas netinkas apsiginimui, todėl nežinia, da, ar apsistos maskolių kariūmenė čia, ar pasitrauks toliaus į šiaurę, apie Talien'a.

Tvirtuma Port Arturas da nepasidavus: esą labai daug klinčių tos vietos apėmimui. Japonų daug žuva, bet tvirtuma vis eina silpnyn.

— Jau antri metai Maskolių valdžia daro derybas su Vokietija dėl muitų už ižezamuosius ir išvėzamuosius per rubežių tavorus. Vokietijos valdžia nori bent dvigubai didesnius muitus uždėti ant ižezamųjų iš Maskolijos javų. Maskolių valdžia su tuo nenorėjo sutikti ir ilgai derėjosi, ketino uždėti dar didesnius muitus ant ižezamųjų iš Vokietijos pabriku išdarbių. Bet dabar jau yra laikraščiuose žinia, kad Maskolių valdžia žada sutikti priimti didesnius muitus už javus, o Vokietija žadanti numazinti ant gyvulių muitą. Ar mums lietuviams išeis tas ant gero? Ne! Nes iš Lietuvos nebegalės beįvežti į Vokietiją javų — per didelis muitas bus uždėtas, o jei nebebus kur geriau savo javų iškišti reiks per žydų rankas siųsti į Prūsiją, bet už tai

žydai perkupčiai mokės žmonėms pigiau už javus, bent per tiek pigiau, kiek neš rubežiaus maitas. Gyvuolių-gi iki šiol Lietuva neperdaug teparduodavo, daugiausiai gal arklių išveždavo į užrubežį, bet dabar Maskolių valdžia nebeleidžia vežt arklių į Prūsus. Karvių ir avių maž tevaryta į Prūsus. Gana daug buvo parduodama į Prūsus žasų ir paršų, bet ant tų gyvuolių nedidelis maitas tebuvo ir jeigu kiek numazis, tai ne ką tepabrings žasis ir paršai. Be to Prūsų gyvuolių gydytojai aštriai žiūri, kad įvaromi gyvuoliai būtų sveiki; jie gali daug įvaromų gyvuolių išbrokyti ir tuom trukdyti prekystę; perkupčiai bijodami, kad jų nupirtųjų gyvuolių neišbrokytų, pigiau temokės žmonėms jeigu gyvuolių gydytojai išbrokytų kiek, tai kad ant likusiųjų galėtų atsiganti, didelį pelną už juos gavę. Tokiu būdu gali gyvuoliai nēmaž nepabringti. O ne viską, ką reiks krautuvėj pirkti, reiks teip-pat brangiai mokėti, kaip ir lig šiol, o gal ir dar brangiau. Kodėl-gi teip daro Maskolių valdžia, kad Lietuvai prisieis savo rankų darbo vaisius pigiai parduoti, o už viską perkamąjį brangiai mokėti? Tur būt ji tame tur koki nors išrokavimą? Ir ištikrųjų tur. Prasidėjus karei su Japonija Maskolių valdžia rūpinas, kad nieks daugiau prieš ją nekiltų: jeigu Vokietija užpultų, tai Maskolijai būtų porisam. Tą numanydama Vokiečių valdžia prižadėjo Maskolių carui, kad ji nē piršto nepajudisianti prieš ją, jeigu ji, žinoma, išpildys kairiuos jos norus. Tarp kitų jos norų buvo ir tas, kad Maskolija sutiktų ant jos nurodytų maitų. Dar galutino nutarimo dėl maitų nėra, bet netrukus turės būti apgarsinti. Apie tai savam laike bus pranešta skaitytojams.

Sp.

Atsakymai.

Saudarbiuiškui iš Lietuvos. Laukiame daugiaus žinių. Ne apsilėiskit, meldžiami!

Suvalkiečiams. Nė vienos nėra žinios iš Suvalkų gub.? Argi nebūtų kas rašyt? Argi duosite kauniečiams save pralenkti?

Skraidant po Lietuvą gavome. Taps simaudota. Rašykit meldžiami geriaus — spandai, o ne siaip pasiskaityt.

Liepukui. Pluoškta rankraščių tika gavome. Ačiū. Apie lenkmetį, bandžiavą reikėtų surinkti daugiau žinių iš mūsų krašto. Gal vėliaus ir raštininką darbas geriau apsimokės.

Greičiai, Kutrai. Tika gavome pluošta žinių. Ačiū. Meldžiame daugiau. Raginkit kitus.

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas, Tilžėje.

Spauzdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.